

Statistik 2012:3

Ålands externa varu- och tjänstehandel 2011

Handelsstatistik

Serien *Handelsstatistik* omfattar uppgifter om dels inrikeshandel (inom Åland) och dels utrikeshandel (handeln med omvärlden, inklusive med Finland). Statistiken om inrikeshandel täcker näringsgrenarna handel; reparation av motorfordon och motorcyklar samt hotell- och restaurangverksamhet. Statistiken om utrikeshandel innehåller uppgifter om direkt utrikeshandel samt handel över skattegränsen (mellan Åland och Finland).

I denna publikation, som omfattar uppgifter om handel med varor och tjänster (indelad i direkt utrikeshandel och handel över skattegränsen mellan Åland och Finland), finns uppgifter om import, export samt handelsnetto.

För upplysningar:

Jonas Karlsson Tel. 018-25581

Bjarne Lindström Tel 018-25492

Förord

Den här statistikrapporten är ett led i det långsiktiga bygget av en säkrare bild av handelsströmmarna mellan Åland och omvärlden. Eftersom Åland – till skillnad från t ex Färöarna och Grönland – inte i den internationella statistiken betraktas som ett eget handelsområde, går det idag inte att fullt ut urskilja den åländska handeln med omvärlden. Detta är ett problem ur policysynpunkt då ju goda kunskaper om Ålands import- och exportmarknader samt handels roll i utvecklingen av samhällsekonomi rimligen bör vara av stor vikt för utformningen av den långsiktiga ekonomiska politiken.

I rapporten redovisas för första gången resultatet av en sammanställning av samtliga befintliga registerdata om Ålands varuhandel kompletterad med en omfattande enkät till ett representativt urval av företag och organisationer där även uppgifter om deras tjänstehandel efterfrågades. Det framtagna materialet gäller år 2011. Kompletterande, något år äldre, data om konsumtionen ombord på färjorna och turistkonsumtionen har också använts. Sammanställningen visar att handelsrelationerna med omvärlden är omfattande och att Åland är en betydande konsument av från Sverige importerade varor. Rapporten visar också att det åländska näringslivet bedriver en framgångsrik export av varor och tjänster till inte minst den finska marknaden.

Uppdragsgivarna och finansiärerna av projektet är *Landskapsregeringens näringsavdelning*, organisationen *Ålands Näringsliv* samt det *svenska generalkonsulatet* i Mariehamn. ÅSUB vill tacka beställarna som genom sitt finansiella stöd möjliggjort detta första steg mot en mer heltäckande statistik över den åländska handeln med omvärlden. Vi vill också rikta ett tack till alla de företag, myndigheter och organisationer som tålmodigt satt sig in i och besvarat enkäten med i vissa fall rätt så svåra och omfattande frågor om deras handelsrelationer med marknaderna utanför Åland.

Projektteamet inom ÅSUB har bestått av statistiker *Jonas Karlsson*, ekonom-statistiker *Jouko Kinnunen* och *undertecknad*. Karlsson har varit den i gruppen som haft huvudansvaret för sammanställningen av befintlig registerstatistik samt för utformning och genomförande av den kompletterande enkätundersökningen. Kinnunen har ansvaret för den statistiska bearbetningen av insamlade enkätdata samt den nödvändiga viktningen av enkätmaterialet. Undertecknad har stått för den övergripande projektledningen, och har även haft huvudansvaret för utformningen och författandet av föreliggande rapport.

Mariehamn i augusti 2012

Bjarne Lindström
Direktör

Innehåll

Innehåll	4
Tabellförteckning	5
1. Sammanfattning	1
2. Bakgrund och syfte	4
<i>Bakgrund</i>	4
<i>Pilotstudie 2011</i>	4
<i>Denna rapport</i>	5
3. Upplägg, dataunderlag och tillförlitlighet	6
<i>Det registerbaserade dataunderlaget</i>	6
<i>Det enkätbaserade underlagsmaterialet</i>	6
<i>Täckningsgrad och tillförlitlighet</i>	7
<i>Turismen och färjeindustrin som "exportbransch"</i>	8
<i>Viktning av det enkätbaserade dataunderlaget</i>	10
<i>Begrepp och definitioner</i>	11
<i>Branschindelning, förkortningar och symboler</i>	12
4. Varuhandeln 2011	13
<i>Exporten av varor</i>	13
<i>Importen av varor</i>	15
<i>Varuhandelsnettot i den direkta utrikeshandeln</i>	20
<i>Varuhandelsnettot i skattegränshandeln</i>	21
<i>Ålands varuhandelsbalans 2011</i>	22
5. Tjänstehandeln 2011	24
<i>Exporten av tjänster</i>	24
<i>Importen av tjänster</i>	25
<i>Ålands tjänstebalans 2011</i>	26
6. Den samlade bilden: Ålands netto i handeln med omvärlden 2011	28
Bilaga: Företags- och myndighetsenkätens frågeformulär	30

Tabellförteckning

Tabell 1: Handelsenkätens upphöjningskoefficienter per bransch	10
Tabell 2: Export, direkt utrikeshandel med varor enligt bransch och bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro	13
Tabell 3: Varuexport över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro	14
Tabell 4: Den samlade åländska exporten av varor enligt bransch och bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro	14
Tabell 5: Import, direkt utrikeshandel med varor enligt bransch och avsändningsland 2011, 1 000 euro	16
Tabell 6: Import, direkt utrikeshandel med varor enligt bransch och ursprungsland 2011, 1 000 euro	16
Tabell 7: Varuimport över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bransch och avsändningsland 2011, 1 000 euro	17
Tabell 8: Varuimport över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bransch och ursprungsland 2011, 1 000 euro	18
Tabell 9: Den samlade åländska importen av varor enligt bransch och avsändningsland 2011, 1 000 euro	18
Tabell 10: Den samlade åländska importen av varor enligt bransch och ursprungsland 2011, 1 000 euro	19
Tabell 11: Varuhandelsnetto, direkt utrikeshandel enligt bransch samt bestämmelse- och avsändningsland 2011, 1 000 euro.....	20
Tabell 12: Varuhandelsnetto, direkt utrikeshandel enligt bransch samt bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro	20
Tabell 13: Varuhandelsnetto över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bransch samt bestämmelse- och avsändningsland 2011, 1 000 euro	21
Tabell 14: Varuhandelsnetto över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bransch samt bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro	21
Tabell 15: Den samlade åländska varuhandelsbalansen enligt bransch samt bestämmelse och avsändningsland 2011, 1 000 euro.....	22
Tabell 16: Den samlade åländska varuhandelsbalansen enligt bransch samt bestämmelse och ursprungsland 2011, 1 000 euro.....	23
Tabell 17: Tjänstexport enligt bransch och bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro.....	24
Tabell 18: Tjänsteimport enligt bransch och ursprungsland 2011, 1 000 euro	25

Tabell 19: Ålands tjänstebalans enligt bransch samt bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro	26
Tabell 20: Det samlade åländska handelsnettot enligt bransch samt bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro	28

Figurförteckning

Figur 1: Den åländska handeln med omvärlden. Omfattning och struktur	29
--	----

1. Sammanfattning

I föreliggande rapport presenteras en omfattande undersökning av den åländska handeln med omvärlden under 2011. Undersökningen gäller såväl varu- som tjänstehandeln, samt även dess fördelning på de två viktigaste marknadsområdena (Finland och Sverige), samt övriga Norden, EU och resten av världen. Studiens dataunderlag omfattar handeln över den s.k. skattegränsen mellan Åland och övriga Finland såväl som direkthandeln med utlandet. Tillgängliga data om ålänningarnas konsumtion utanför Åland, konsumtionen ombord på de åländska färjorna samt turisternas landkonsumtion har även kommit till användning. I rapporten redovisas därmed för första gången med rimligt god statistisk säkerhet Ålands balans i handeln med omvärlden liksom fördelningen av import och export mellan olika länder och regioner.

Stor åländsk handel med omvärlden

Ålands kommersiella utbyte med omvärlden är omfattande. Enligt föreliggande sammanställning över den externa varu- och tjänstehandeln mellan Åland och omvärlden var summan av all import och export drygt 1,5 miljarder euro, varav ca 880 miljoner euro export (inkl. ombordförsäljning på de åländska färjorna samt turisternas landkonsumtion) och ca 650 miljoner euro import (inkl. ålänningarnas konsumtion utanför Åland). I dessa siffror ingår inte de finansiella transaktionerna med omvärlden, vilka skulle ge en ännu större exponering för och integration i den globala ekonomin utanför Åland.

Det här betyder att handeln med omvärlden omsätter större belopp än det förädlingsvärde (BNP) som generas av den åländska ekonomin, i dag dryga 1,1 miljarder euro. Om man begränsar sig till den för ålänningarnas välfärd och ekonomi så viktiga exporten – ca 880 miljoner euro – så motsvarar denna alltså nästan 80 procent av Ålands BNP. Detta är betydligt högre än motsvarande exportandel för de svenska och finska ekonomierna vars samlade export brukar ligga kring 40 – 50 procent av deras BNP. Detta är i och för sig inget ovanligt för små ekonomier som per definition är betydligt mer beroende av handelsutbytet med omvärlden än de stora ekonomierna. Som jämförelse kan nämnas att småstaterna Maltas och Luxemburgs export under 2010 uppgick till ca 85 och 165 procent av deras respektive BNP, medan motsvarande exportandel för den ekonomiska giganten USA som regel ligger på nivåerna kring 10 procent.

Trend mot ökande direkt utrikeshandel med varor

Av rapportens underlagsmaterial framgår att värdet på de varor som direktimporteras till Åland från utlandet under 2011 var nästan exakt lika stort som värdet på de varor som

importeras från eller via Finland över skattegränsen, i båda fall strax under 268 miljoner euro. Statistiken bekräftar därmed en trend som sedan 2001 synts i ÅSUBs uppgifter om skattegränshandelns totalvolym, där skattegränsimportens andel av den totala varuimporten till Åland kontinuerligt sjunkit från den första mätningens ca 70 procent till dagens ca 50 procent.

Överskott i Ålands samlade externa handelsutbyte

Enligt den statistik som tagits fram för denna rapport hade Åland ett underskott på ca 27 miljoner euro i sin externa handelsbalans 2011. Om uppgifterna kompletteras med de senaste tillgängliga uppgifterna om ombordförsäljningen inom färjeindustrin och turisternas landkonsumtion korrigerat med ålänningarnas ombordkonsumtion och shopping utanför Åland, så genererade den åländska ekonomin dock ett samlat handelsöverskott på i storleksordningen ca 230 miljoner euro.

Sjöfarten Ålands största nettoexportör – tillverkning och IT också viktiga

Den stora ”överskottsbranschen” är transportsektorn där sjöfartens stora intäktsvolym spelar en avgörande roll. Andra branscher med överskott i sina externa balanser är tillverkningsindustrin och IT-sektorn. Om turisternas landkonsumtion tas med i kalkylen uppvisar även hotell- och restaurangsektorn ett mindre plus i sitt omvärldsnetto. Samtliga övriga branscher uppvisar i varierande grad ett underskott i sina externa balanser.

Underskott i varuhandeln – överskott i tjänstehandeln

Den åländska ekonomin domineras av tjänstesektorn. Även om industrin bidrar med viktiga exportintäkter så är det tjänsteproduktionen, och då inte minst sjötransporttjänsterna (inkl. ombordförsäljning), som den åländska ”exportekonomin” är uppbyggd kring. Detta avspeglas också i de stora skillnaderna mellan Ålands varu- och tjänstehandelsnetton. Inom handeln med varor överstiger sålunda importen vida exporten och genererade 2011 ett underskott på nästan 246 miljoner euro. Omvänt gäller att tjänstehandeln genererar betydande överskott. Under 2011 uppgick detta – exklusive ombordförsäljning och turisternas landkonsumtion – till strax under 219 miljoner euro. Om färjeindustrin och landturismen fullt ut tas med i beräkningen torde tjänsteöverskottet växa till i storleksordningen ca 475 miljoner euro.

Finland dominerer exporten – Sverige importen

Enligt det framtagna statistiska underlaget är Finland Ålands viktigaste exportmarknad. De i underlagsmaterialet registrerade finska inköpen (brutto) från Åland uppgick under 2011 till dryga 383 miljoner euro. Trots betydande åländska inköp av varor och tjänster från finska företag, så ger detta ett nettoöverskott i handeln med Finland på nästan 180 miljoner euro. Till detta kommer så den på länder ospecificerade, och i undersökningens

primära dataunderlag ej registrerade, försäljningen till finska turister ombord på de åländska färjorna och i land.

I all annan handel med omvärlden (Sverige, övriga Norden/EU samt resten av världen) uppvisar det sammanlagda värdet på den åländska varu- och tjänstehandeln ett minus. Orsaken är de stora underskotten i varuhandeln. Den åländska tjänstehandeln visar överskott även i förhållande till världen utanför Finland, men dock inte tillräckligt för att uppväga underskotten i varubalansen.

Det för Ålands del riktigt stora importlandet är Sverige vars samlade (brutto) varu- och tjänsteförsäljning till Åland under 2011 uppgick till hela 294 miljoner euro om man utgår från Sverige som avsändarland och 260 miljoner euro om man utgår från ursprungslandsprincipen. Till detta kommer så de inte helt obetydliga shoppinginköpen i Sverige som görs av ålänningarna. Importen från Sverige domineras helt av varor. Av den ovan nämnda bruttoimporten från Sverige står tjänsterna endast för ca 34 miljoner. Resten – ca 258 (avsändningsland) respektive ca 226 (ursprungsland) – är alltså varuimport.

Åland som handelspartner i ett internationellt perspektiv

Av rapporten framgår att Åland – trots sin relativa litenhet – har en betydande försäljning utanför sina gränser, då inte minst på den finska marknaden. Den åländska ekonomin genererar därtill en förhållandevis stor import av konsumtions- och investeringsvaror, inte minst från Sverige.

Som jämförelse kan nämnas att den åländska importen från Sverige är ungefär lika stor som, eller till och med något större än, den svenska varuexporten (2009) till länder som Lettland, Rumänien och Slovakien – och betydligt större än Sveriges export till bl.a. Slovenien, Cypern, Bulgarien, Luxemburg och Malta.

Sett från den finländska horisonten överstiger de årliga inköpen från Åland (exklusive ombordförsäljning och landturism) med några tiotal miljoner euro varuimporten från länder som Indien, Ukraina och Turkiet (2010). Inköpen från Åland är betydligt större än importen från Ungern, och nästan dubbelt så stora som importen från t ex Lettland, Litauen och Slovakien (2010).¹

¹ Uppgifterna om den svenska och finska utrikeshandeln är hämtade från Statistisk Årsbok för Sverige respektive Finland 2011.

2. Bakgrund och syfte

Bakgrund

Eftersom Åland inte i den internationella statistiken utgör ett eget handelsområde, är det i dagsläget inte möjligt att producera fortlöpande statistik om Ålands handel med omvärlden. Den enda statistik som går att ta fram är direkthandeln med varor (inte tjänster) mellan Åland och omvärlden utanför Finland. Detta görs också av ÅSUB som regelbundet publicerar den här typen av utrikeshandelsstatistik på basen av tillgängligt dataunderlag från tullstyrelsens statistikenhet.²

Då integrationen i det finska handelsområdet gör att huvuddelen av handeln med omvärlden går via agenturer och importföretag i Finland, döljs i realiteten en betydande del av handeln med omvärlden i handeln mellan Åland och Finland. Sedan Åland genom sitt skatteundantag inom EU³ placerades utanför det finländska momsskatteområdet registrerar dock tullmyndigheten huvuddelen av varuhandeln över den på detta sätt uppkomna skattegränsen via de förtullningsunderlag som de berörda företagen måste fylla i när de säljer och köper varor över skattegränsen.

I den ovan nämnda ÅSUB-publiceringen av utrikeshandelsstatistiken ingår även bruttobeloppen för handeln över skattegränsen med Finland. Det av tullen insamlade och till ÅSUB levererade skattegränsmaterialet är dock ur statistikföringssynpunkt så bristfälligt att det inte går att använda för att producera statistik över handeln med omvärlden utanför Finland (alltså transit-handeln via Finland till/från Åland). Några uppgifter om den för Åland så viktiga tjänstehandeln finns inte heller med underlagsmaterialet från skattegränshandeln.

Pilotstudie 2011

Under 2011 genomfördes ett pilotprojekt där ÅSUB gick igenom innehållet i skattegränsdokumentationen gällande år 2010 och utvärderade de möjligheter att få fram bättre uppgifter om Ålands externa handel som den ger. En sammanställning och analys av den befintliga statistiken över direkthandeln med varor mellan Åland och Sverige gjordes också. Pilotstudien finns redovisad i ett av ÅSUBs

² Publiceringen sker inom ramen för ÅSUB serie av statistikmeddelande/Nationalräkenskaper, numera i serien "Handel".

³ Med hänsyn till den åländska ekonomins och det åländska samhällets beroende av den på skattefri ombordförsäljning baserade färjetrafiken i norra Östersjön, placerades Åland utanför EUs skatt territorium (indirekta skatter och avgifter) i samband med anslutningsförhandlingarna 1994.

statistikmeddelanden.⁴

Resultatet indikerade en betydligt mer omfattande handel mellan Åland och Sverige än vad som tidigare varit känt, och aktualiserade behovet av bättre kunskaper om den åländska handeln med omvärlden – något som också betonats av de som ansvarar för landskapsregeringens näringspolitik samt företrädare för Ålands näringsliv. Den även med internationella mått relativt betydande varuimportmarknad som pilotstudien indikerade att Åland sannolikt är, har även skapat ett ökat intresse från svensk sida för bättre kunskaper och statistik över handelsflödena mellan Åland och Sverige.

Denna rapport

I denna rapport presenteras en omfattande statistisk undersökning av den åländska handeln med omvärlden under 2011. Undersökningen omfattar såväl varu- som tjänstehandeln, samt även dess fördelning på de två viktigaste marknadsområdena (Finland och Sverige), samt övriga Norden, EU och resten av världen. I rapporten redovisas därmed för första gången med rimligt god statistisk säkerhet Ålands balans i handeln med omvärlden liksom fördelningen av import och export mellan olika länder och regioner.

⁴ Nationalräkenskaper 2011:1.

3. Upplägg, dataunderlag och tillförlitlighet

Det dataunderlag på vilket statistiken i denna rapport bygger, härrör från olika typer av registerdata kompletterade med en för ändamålet särskilt framtagen företags- och myndighetsenkät. Mera konkret bygger de resultat och statistiska sammanställningar som presenteras i rapporten på fyra olika källor, nämligen (1) den finländska tullstyrelsens statistikenhet, (2) det åländska tulldistriktet, (3) Posten Åland samt (4) ett urval av de privata företag och organ/organisationer/myndigheter inom den offentliga sektorn som regelbundet sysslar med import och export av produkter och tjänster till/från omvärlden.

Det registerbaserade dataunderlaget

Det registerbaserade underlagsmaterialet omfattar de första tre av de ovan nämnda källorna. *Tullstyrelsens statistik* gäller den del av den externa varuhandeln som går direkt till/från Åland utan att ta omvägen via Finland (direkthandeln, se Begrepp och definitioner nedan). Materialet bygger på alla utrikeshandelstransaktioner (efter FO-nummer, varukoder och region) som har registrerats i Ålands Tulldistrikt samt de utrikeshandelstransaktioner som åländska företag (alla företag med postnummer 22xxx) genomfört utanför Ålands Tulldistrikt. Små transaktioner fångas dock inte av statistiksystemet, till exempel beställningar av böcker och cd-skivor tullas inte in när det görs inom EU och momsvärdet underskrider 10 euro. För att kunna fördela varuflödena på olika branscher har grundmaterialet samkörts med ÅSUBs företagsregister.

Det registerbaserade underlagsmaterialet gällande varuflödet mellan Åland och Finland över den s.k. skattegränsen (se Begrepp och definitioner) hämtas från det *åländska tulldistriktet* och *Posten Åland*. Orsaken till att underlagsmaterial från Posten här kommer till användning, är att en del av momshanteringen vid handel över skattegränsen administreras av den åländska posten.

Det enkätbaserade underlagsmaterialet

Undersökningens enkät del fungerar som en nödvändig komplettering av det registerbaserade underlaget om varuhandeln över skattegränsen. Det enkätbaserade materialet är också undersökningens enda källa som täcker in den för den åländska ekonomin så viktiga tjänstehandeln (dock exklusive turisternas konsumtion, se vidare nedan). Enkätfrågorna gäller varornas och tjänsternas värde. För importen efterfrågas varornas avsändnings- och ursprungsland (se avsnittet ”Begrepp och definitioner”). För

tjänsteimporten efterfrågas enbart ursprungsland som, vad gäller tjänsteproduktion, inte på ett meningsfullt sätt går att skilja från begreppet avsändningsland. Vid såväl varu- som tjänstexporten efterfrågas slutdestinationen ("bestämmelseland", se Begrepp och definitioner). Frågeformuläret,⁵ som gått ut till ett för ändamålet anpassat urval av företag och myndigheter, är utformat så att det fångar upp huvuddelen av Ålands gränsöverskridande handel under 2011. Som redan framgått ovan gäller enkätens frågor även den annars så svårfångade externa tjänstehandeln. Däremot ingår inte den del av den externa varuhandeln som sker direkt mellan Åland och utlandet eftersom denna del av handeln täcks in av tullstyrelsens handelsstatistik (se ovan).

Urvalet av de företag och organisationer som fick enkäten gjordes på basen av tre olika källor. Den viktigaste var tulldistriktets skattegränsmaterial där ÅSUB under 2011 gjorde en detaljerad genomgång av samtliga de ca 1 700 privata företag, myndigheter och organisationer som är registrerade där som s.k. skattegränskunder. De till handelsvolymen (mätt i pengar) 250 största av dessa valdes ut för undersökningen. Utskicket kompletterades med de företag i Företagsregistret som angett att de sysslar med import/export samt de företag i Momsregistret som anger att de handlar med EU-länder. Detta ger sammanlagt 307 mottagare av undersökningens enkätformulär varav huvuddelen – 235 stycken – är åländska företag. Härtill kommer 66 finska bolag samt 6 offentliga organ (på Åland) i form av förvaltningsenheter, myndigheter och några större kommuner.

Täckningsgrad och tillförlitlighet

Det *registerbaserade dataunderlaget* täcker i princip Ålands varuhandel med omvärlden under det aktuella året. Det finns dock en lucka i materialet, nämligen privatpersoners konsumtion utanför Åland. Detta gäller i och för sig all officiell handelsstatistik. För Ålands del är dock den gränsöverskridande privatkonsumtionen ett mer kännbart statistikredovisningsproblem än för de större länderna eftersom omfattningen på den privata konsumtionen utanför den egna ekonomins gränser sannolikt är större än vad som är fallet inom t ex de svenska och finska ekonomierna. Tidigare specialstudier av hushållens konsumtionsmönster (2006) tyder också på att 35 miljoner av den åländska konsumtionen – som även i viss utsträckning innefattar varuimport – sker utanför Åland.⁶

Underlagsmaterialet från tullstyrelsen gällande den del av utrikeshandeln som inte går via skattegränsen och Finland, måste anses som mycket tillförlitligt. Med reservation för den ovan nämnda privata konsumtionen utanför Åland, samt vissa små transaktioner via

⁵ Se bilagan i slutet av rapporten.

⁶ Varav ca 7 miljoner ombord på färjorna till och från Åland. Se "De åländska hushållens konsumtion 2006" (Nationalräkenskaper 2008:3)

posten som inte fångas upp av systemet (främst tidskrifter, böcker och CD-skivor m.m.)⁷, så är den så gott som heltäckande.

Dataunderlaget från tulldistriktet och posten om handeln med varor över skattegränsen är rimligt tillförlitligt vad gäller värdet på *totalvolymen* av handeln. Här finns dock dessvärre ingen redovisning av materialet efter varuslag och bestämmelse- eller ursprungsland (se Begrepp och definitioner) från tullmyndigheten. Materialet bygger på de handlande företagens (och i vissa fall privatpersonernas) redovisning av varornas momsvärden, vilket gör att uppgifterna om den totala varuhandeln över gränsen måste skattas utgående från momsutbetalningarna. De skall därför ses som mycket goda närmevärden över den totala volymen på skattegränshandeln snarare än helt exakta siffror. Enligt av ÅSUB tidigare gjorda utvärderingar av materialet torde felprocenten hålla sig på nivån under plus/minus 3 procent.⁸

Även den del av underlagsmaterialet som hämtas från *företags- och myndighetsenkäten* kan anses ha tillräcklig täckning och kvalitet för att ge rimligt säkerställda resultat beträffande tjänstehandeln samt även beträffande den nödvändiga informationen om varuslag, ursprung och destinationer för varuhandeln över skattegränsen. Det bör här också observeras att den del av de ovan nämnda oredovisade små transaktionerna (böcker, tidskrifter etc.) som sker över skattegränsen fångas upp av enkäten. Som ovan nämnts gick handelsenkäten ut till sammanlagt 307 utvalda företag och offentliga aktörer. 219 av dessa besvarade enkäten, vilket ger en total svarsfrekvens på 71,3 procent, något som måste anses vara en för undersökningens syfte helt godtagbar svarsfrekvens. Samtliga 6 utvalda och i undersökningen ingående myndigheter besvarade enkäten. Av de 301 till företagen utskickade enkätformulären besvarades 213 stycken, vilket ger en (företags-)svarsprocent på 70,8 procent.

De svarande företagen och myndigheterna stod för ca 72 procent (74 % 2010) av hela den registrerade varuimporten över skattegränsen under 2011. Mostvarande andel av skattegränsexporten var 86 procent (90 % 2010). De 219 företag som besvarade enkäten sysselsatte ca 54 procent av det totala antalet anställda (inom Åland) som fanns registrerade i företagsregistret per den 31.12.2011. Dessa företag stod 2011 också för ca 69 procent av den i momsregistret registrerade omsättningen och ca 70 procent av de i samma register redovisade löneutbetalningarna.

Turismen och färjeindustrin som ”exportbransch”

Ett problem beträffande såväl den registerbaserade tull- och skattegränsstatistiken som

⁷ Det handlar här om varor vars värde är så litet att den beräknade momsen skulle understiga 10 euro. Någon säker information om hur stora belopp detta sammanlagt handlar om finns inte.

⁸ Varuhandelsstatistik 2006-2010 (Nationalräkenskaper 2011:1)

företagsenkäten, är att huvuddelen av de försäljningsintäkter som genereras inom den landbaserade turismen och färjesjöfarten saknas. Turisternas landkonsumtion är sålunda inte möjlig att identifiera – vare sig i utrikeshandelsstatistiken eller hos de svarande enkätföretagen. Ombordkonsumtionen på färjorna hamnar i samma statistiska kategori som turisternas landinköp, d.v.s. betraktas som inhemsk konsumtion (den sker ombord på åländska färjor), och skiljs därför inte ut som den ”export” den egentligen är – vare sig i företagssvaren eller i den officiella utrikeshandelsstatistiken. Det här betyder att Ålands största exportnäring, turismen/färjesjöfarten, till stora delar saknas i den i rapporten redovisade handelsstatistiken.⁹

Detta betyder dock inte att vi helt saknar data om den här delen av den åländska exporten. Den senast tillgängliga statistiken över ombordförsäljningen på de åländska färjorna (2010) visar sålunda på samlade intäkter på ca 220 miljoner euro.¹⁰ Det bör dock observeras att ålänningarnas egen ombordkonsumtion enligt den ovan refererade ÅSUB-studien (not 6) uppgick till ca 7 miljoner euro, varför det faktiska ”exportöverskottet” från ombordförsäljningen torde ligga någonstans mellan 210 och 215 miljoner euro.

Även beträffande turisternas landkonsumtion finns relativt tillförlitliga uppgifter genom de undersökningar av turistkonsumtionen som ÅSUB regelbundet genomför. Enligt den senaste av dessa (2008) uppgick landförsäljningen inom den åländska turismen sålunda till i storleksordningen 75 miljoner euro,¹¹ en intäkt som alltså bör läggas till ombordförsäljningen (minus ålänningarnas egna utomåländska inköp som, med deras färjkonsumtion avdragen, enligt tidigare refererade konsumtionsundersökning uppgick till ca 28 miljoner) för att få fram en ungefärlig nivå på de samlade exportintäkter som faller utanför den i denna rapport redovisade handelsstatistiken.

I nationalräkenskapstermer är turistkonsumtionen något som ger ett positivt bidrag till *tjänstebalansen* – och härigenom vidare även till *handelsnettot* samt *bytes- och betalningsbalanserna* (se avsnittet ”Begrepp och definitioner”). I de två sistnämnda balanserna ingår flera poster som inte finns med i underlaget för denna rapport varför dessa inte kan redovisas här. Även tjänste- och handelsbalanserna blir ofullständiga då varken turistkonsumtionen i land och ombord på färjorna eller ålänningarnas egen ”turistkonsumtion” utanför Åland finns med i underlaget för denna rapport. Det ovan nämnda materialet rörande ombordförsäljningen och landkonsumtionen kommer dock att användas för att indikera storleksordningen på de saknade inkomsterna i de redovisade tjänste- och handelsbalanserna för Åland.

⁹ Fraktsjöfartens exportintäkter ingår dock.

¹⁰ Se Statistikcentralens rapport ”Inkomster och Utgifter inom sjöfartssektorn” (http://www.stat.fi/til/mltm/2010/mltm_2010_2011-10-21_sv.pdf)

¹¹ Se ”Turismens samhällsekonomiska betydelse för Åland” (ÅSUB Rapport 2008:3)

Viktning av det enkätbaserade dataunderlaget

Utöver enkätmaterial har ÅSUB tillgång till de samtliga registrerade skattegränskundernas import och export under år 2010. Viktningen genomfördes med hjälp av detta registermaterial enligt följande.

Företagen som besvarade enkäten ingår i skattegränsmaterialet. Från deras svar hämtades information om företagen ifråga bedrivit varuhandel över skattegränsen under 2011. Beträffande tjänstehandeln gällde frågan all handel med Ålands omvärld (inkl. handeln med Finland). Några få av de svarande företagen hade ingen sådan handel med varor eller tjänster, de verkade sålunda under det aktuella året uteslutande på den interna åländska marknaden. Företagen grupperades enligt en grov branschindelning och deras handelsstatus (export över skattegräns, import över skattegräns, både och, ingen skattegränshandel, bara tjänstehandel, ingen handel). Därefter estimerades företagens vikter på så sätt att summan av de svarande företagens skattegränshandel exakt motsvarade de registrerade skattegränskundernas totala skattegränshandel per bransch år 2010¹². I och med att enkäten riktade sig till de viktigaste skattegränskunderna var dess täckning omfattande, och därmed blev också upphöjningskoefficienterna relativt låga. Svarsmaterialet täckte alltså huvuddelen av den totala handeln utan viktning. De företag som sysslar enbart med tjänstehandel (15 st. av svarande) gavs en genomsnittlig vikt för företag som sysslar med någon typ av handel (1,409). Företag som inte idkade handel fick en vikt lika med 1. I *Tabell 1* nedan redovisas de genomsnittliga upphöjningskoefficienter som användes i beräkningarna.

Tabell 1: Handelsenkätens upphöjningskoefficienter per bransch

Branch	Genomsnitt	Minimum	Maximum
Jordbruk, skogsbruk o fiske	1,1016	1,0522	1,1387
Tillverkning, utvinning av material	1,2332	1,0000	1,5938
El-, gas-, värme- och vattenförsörjning, avlopp o avfall	1,0462	1,0462	1,0462
Bygg	1,5320	1,0000	1,6030
Handel	1,4595	1,0000	2,3257
Transport	1,3888	1,0000	2,2278
Hotell o restaurang	1,4522	1,0000	1,6030
Informations- och kommunikationsverks.	1,4052	1,0000	1,6030
Finans o försäkring	1,2045	1,0000	1,4090
Fastighetsverks.	1,0000	1,0000	1,0000
Övriga tjänster	1,4303	1,0000	3,0387
Totalt	1,3913	1,0000	3,0387

¹² Viktningen togs fram genom att formulera ett optimeringsproblem i matematiska beräkningsprogrammet GAMS. För en mera detaljerad och fullständig information om viktningen av enkätaterialet, kontakta ÅSUB.

Begrepp och definitioner

Nedan redovisas innebörden en rad begrepp som förekommer i rapporten:

<i>Skattegräns</i>	Den gräns mellan Åland och Finland där momsen för passerande varor lyfts av och på som en följd av Ålands jämfört med övriga Finland avvikande skattestatus inom EU.
<i>Skattegränshandel</i>	Den via Ålands tulldistrikt och Posten Åland registrerade handeln med varor över ovan nämnda gräns.
<i>Direkthandel</i>	Den av tullen registrerade varuhandeln mellan Åland och omvärlden som inte är skattegränshandel.
<i>Avsändningsland</i>	Används vid import och avser då det land varifrån varan eller tjänsten ifråga avsänts.
<i>Ursprungsland</i>	Det land där den importerade varan eller tjänsten producerats eller där den senast ekonomiskt sett viktigaste delen av tillverkningen/produktionen skett.
<i>Bestämmelseland</i>	Används vid export och avser det land som vid tiden för exporten är det sista land man har kännedom om och dit varan eller tjänsten är avsedd att exporteras, direkt eller indirekt via tredje land.
<i>Handelsbalans</i>	Förhållandet mellan export och import av varor.
<i>Tjänstebalans</i>	Förhållandet mellan export och import av tjänster.
<i>Handelsnetto</i>	Det samlade tjänste- och varuhandelsnettot.
<i>Bytesbalans</i>	Bytesbalansen är summan av handels- och tjänstebalanserna plus de externa transfereringarna och avkastningen på kapital.
<i>Betalningsbalans</i>	Betalningsbalansen är summan av handels- och tjänstebalans, transfererings- och finansiell balans plus faktorinkomsterna.

Branschindelning, förkortningar och symboler

Branschindelningen i varuhandelsstatistiken följer standarden för Finlands näringsgrensindelning (NI-2008) vilken i sin tur är knuten till den internationella ISIC-standard. Den i studien använda underliggande branschindelningens huvudgrupper med bokstavs- och Ni-koder redovisas i sammanställningen nedan:

Branschindelningen (ISIC-standard), NI-2008

Huvudgrupp	Förklaring	Ni-kod
A	Jordbruk, skogsbruk och fiske	01110-03220
B	Utvinning av mineral	05100-09900
C	Tillverkning	10110-33200
D	Försörjning av el, gas, värme och kyla	35111-35302
E	Vattenförsörjning; avfallsrening, avfallshantering och sanering	36000-39000
F	Byggnadsverksamhet	41100-43999
G	Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	45111-47990
H	Transport och magasinering	49100-53200
I	Hotell- och restaurangverksamhet	55101-56302
J	Informations- och kommunikationsverksamhet	58110-63990
K	Finans- och försäkringsverksamhet	64110-66300
L	Fastighetsverksamhet	68100-68320
M	Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	69101-75000
N	Uthyrning, fastighetservice, resetjänster och andra stödtjänster	77110-82990
O	Offentlig förvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring	84110-84309
P	Utbildning	85100-85600
Q	Vård och omsorg; sociala tjänster	86101-88999
R	Kultur, nöje och fritid	90010-93299
S	Annan serviceverksamhet	94110-96090
T	Förvänsarbete i hushåll; hushållens produktion av diverse varor och tjänster för eget bruk	97000-98200
U	Verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d.	99000-99000
X	Näringsgrenen okänd	00000-00000
	Övriga aktörer (privatpersoner, utom- ländska företag, okända verksamheter)	

Följande symboler används i tabellerna:

- 0 = Mellan 0 och 0,5 enheter
- = Exakt 0 enheter (st.)
- .. = Observationerna för få för att uppges.

4. Varuhandeln 2011

Exporten av varor

Den del av den åländska varuexporten som går direkt till utlandet utan att ta omvägen via Finland (skattegränsen) redovisas i *Tabell 2* nedan fördelat på bransch och bestämmelseland (Se avsnittet ”Begrepp och definitioner”). I tabellen redovisas utrikesexporten av varor till Sverige samt till landsgrupperna övriga Norden, övriga EU och övriga världen. Som framgår av tabellen är Sverige det enskilt största bestämmelselandet för den åländska direktexporten av varor. Av den samlade direkta utrikes varuexporten 2011, värderad till dryga 72 miljoner euro, gick sålunda nästan 30 miljoner eller drygt 41 procent till Sverige. Övriga Norden (exkl. Finland) är av marginell betydelse jämfört med övriga EU och resten av världen. Som också framgår av tabellen domineras den direkta åländska varuexporten också helt av industriprodukter.

Tabell 2: Export, direkt utrikeshandel med varor enligt bransch och bestämmelseland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	72 069	29 685	2 168	14 809	25 406
A Jordbruk, skogsbruk och fiske
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	51 445	20 042	1 737	14 296	15 370
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering
F Byggverksamhet	902	778	100	7	16
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar
H Transport och magasinering
I Hotell- och restaurangverksamhet
J Informations- och kommunikationsverksamhet
K Finans- och försäkringsverksamhet
L Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	1 121	1 099	9	11	3

Som framgår av *Tabell 3* nedan var den åländska varuexporten under 2011 till/via Finland över skattegränsen mycket större än den som går direkt till utlandet, närmare 218 miljoner euro mot bara dryga 72 miljoner – alltså tre gånger så stor. På samma sätt som Sverige dominerar i den direkta utrikesexporten av varor så dominerar den finska marknaden i den åländska varuexporten över skattegränsen. I själva verket är den finska marknadsdominansen här betydligt större än den svenska i direktexporten. Hela 98 procent av varuförsäljningen över skattegränsen gick sålunda till finska företag och konsumenter. Av *tabellerna 2* och *3* framgår också att den åländska varuexporten domineras av tillverkningsindustrin (inkl. livsmedelsindustrin). En del utomåländsk

försäljning redovisas även inom byggbranschen. I exporten över skattegränsen tillkommer också ”branschen” övriga aktörer med en betydande varuexportvolym. Detta beror i huvudsak på att de finländska företag som sysslar med import från Åland till Finland i enkätunderlagsmaterialet klassificerats som ”övriga aktörer”.

Det är dock viktigt att notera att nästan en fjärdedel av den direkta utrikesexporten och nästan hälften av ”skattegränsexporten” på grund av sekretesskäl¹³ inte kunnat redovisas i de branschspecifika siffrorna. Som framgår av de båda tabellerna gäller detta flertalet av branscherna, inklusive den inom den åländska ekonomin så betydelsefulla transportbranschen (inkl. sjöfart).

Tabell 3: Varuexport över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bestämmelseland 2011, 1 000 euro

		Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
	Totalt	217 704	213 150	215	18	3 997	324
A	Jordbruk, skogsbruk och fiske	-	-	-	-
B-C	Tillverkning, utvinning av mineral	63 009	62 693	-	-	316	-
D-E	El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	-	-	-	-	-	-
F	Byggsamhet	1 296	1 296	-	-	-	-
G	Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	-	-	-
H	Transport och magasinering	-	-	-	-
I	Hotell- och restaurangverksamhet	-	-	-	-	-	-
J	Informations- och kommunikationsverksamhet	..	-	-
K	Finans- och försäkringsverksamhet	-	-	-	-
L	Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-	-
M-S	Övriga tjänster	-	-	-	-
XX	Övriga aktörer	52 836	48 857	-	-	3 658	321

Den samlade åländska varuexporten under 2011, både den som registrerats som direkt utrikes export och den som går över skattegränsen, redovisas i *Tabell 4* nedan:

Tabell 4: Den samlade åländska exporten av varor enligt bransch och bestämmelseland 2011, 1 000 euro

		Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
	Totalt	289 772	213 150	29 900	2 186	18 806	25 731
A	Jordbruk, skogsbruk och fiske	-	..
B-C	Tillverkning, utvinning av mineral	114 455	62 693	20 042	1 737	14 612	15 370
D-E	El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	..	-	..	-	-	-
F	Byggsamhet	2 198	1 296	778	100	7	16
G	Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar
H	Transport och magasinering
I	Hotell- och restaurangverksamhet	..	-	..	-
J	Informations- och kommunikationsverksamhet	..	-
K	Finans- och försäkringsverksamhet	-	-	-
L	Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-	-
M-S	Övriga tjänster
XX	Övriga aktörer	53 958	48 857	1 099	9	3 670	323

¹³ Beroende på att de berörda företagen inom branschen i fråga är så få (färre än 5) att uppgifterna i värsta fall indirekt skulle kunna härledas till enskilda aktörer.

Tabellen ovan visar att värdet på den i rapporten kartlagda åländska varuexporten under 2011 uppgick till strax under 290 miljoner euro. Bland mottagarländerna av de åländska varorna dominerade den finska marknaden stort med inköp på över 213 miljoner euro, nästan 74 procent av det totala exporterade varuvärdet under året. Sverige, det land som stod för den näst största varuimporten från Åland, låg långt efter med varuinköp på strax under 30 miljoner euro eller drygt 10 procent av exportvärdet. Av resterande export för ca 46,7 miljoner stod världen utanför Norden och EU för huvuddelen av inköpen från Åland.

I branschhänseende dominerade industrin (inkl. livsmedelsindustrin) den åländska varuexporten med en volym på över 114 miljoner euro motsvarande nästan 40 procent av exportvärdet. Dessvärre kan fördelningen av resterande 60 procent av varuexporten inte redovisas per bransch då den i flertalet fall domineras av några få företag i de berörda branscherna och därför faller bort ur redovisningen på grund av de ovan nämnda sekretessbestämmelserna (jfr not 13).

Importen av varor

Som framgår av redovisningen av exportstatistiken ovan, så fördelas statistiken över exporten på ”bestämmelseland”, alltså det land till vilket den åländska produkten enligt tillgängliga uppgifter är avsedd levereras. I den av tullstyrelsen förda statistiken över den åländska direktimporten av varor från utlandet används emellertid två olika definitioner av de länder varifrån importen kommer: avsändningsland och ursprungsland. Avsändarlandet är det land varifrån varan sänts, medan ursprunglandet är det land vari varan anses vara tillverkad (jfr avsnittet ”Begrepp och definitioner”). Samma uppdelning av införseln med avseende på avsändar- och ursprungsland har även använts i företagsenkäten rörande varuhandeln över skattegränshandeln.

I *Tabell 5* redovisas direktimporten av varor till Åland med hänsyn till avsändningsland och importerande bransch under 2011. Av den totala utrikesimporten med ett värde på närmare 268 miljoner stod leveranserna från Sverige för nästan 197 miljoner euro eller hela 73,5 procent. Den största importvolymen fanns inom den åländska handeln, föga överraskande med tanke på att de importerade produkterna i huvudsak utgörs av konsumtionsvaror som förmedlas via handelsbranschen (inkl. partihandeln). Även i detta fall bör dock observeras att sekretessreglerna gör att en tredjedel av importen inte kan redovisas på branschnivå, något som döljer en rätt betydande import inom ett par av dessa branscher, då inte minst inom transportsektorn. Den direkta varuimporten inom de andra branscherna har en väsentligt mindre volym (mätt i varuvärdet) och gäller i stor utsträckning underleveranser till näringslivet, något som inte minst märks i siffrorna för byggbranschen.

Tabell 5: Import, direkt utrikeshandel med varor enligt bransch och avsändningsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	267 741	196 831	27 826	35 860	7 223
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	6 287	2 037	3 936	236	79
B-C Tillverkning, utvinning av mineral
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering
F Byggverksamhet	10 657	8 331	72	2 166	88
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	114 987	98 537	9 411	6 460	578
H Transport och magasinering
I Hotell- och restaurangverksamhet	1 736	1 383	15	332	5
J Informations- och kommunikationsverksamhet	1 339	1 033	4	168	133
K Finans- och försäkringsverksamhet	339	330	0	9	0
L Fastighetsverksamhet	283	274	-	7	1
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	44 086	26 502	8 769	5 500	3 314

Samma varuimport, men nu med avseende på ursprungsland istället för avsändarland redovisas i *Tabell 6*. Här märks Sveriges roll som ”genomgångsland” för en del av den åländska direktimporten av varor från utlandet. Värdet på den svenska varuimporten sjunker sålunda från strax under 197 miljoner till drygt 168 miljoner euro, en minskning med nästan 28,5 miljoner euro. Istället växer övriga Norden och – framför allt – övriga världen i betydelse. Men även med hänsyn tagen till varornas registrerade ursprung dominerar Sverige den åländska utrikesimporten.¹⁴ Som synes är varuimportens branschfördelning densamma oavsett om man utgår från avsändnings- eller ursprungsland.

Tabell 6: Import, direkt utrikeshandel med varor enligt bransch och ursprungsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	267 741	168 366	30 992	37 201	31 183
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	6 287	1 998	3 869	339	82
B-C Tillverkning, utvinning av mineral
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering
F Byggverksamhet	10 657	8 121	158	2 237	142
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	114 987	87 008	14 449	5 486	8 043
H Transport och magasinering
I Hotell- och restaurangverksamhet	1 736	1 331	37	347	21
J Informations- och kommunikationsverksamhet	1 339	648	1	165	524
K Finans- och försäkringsverksamhet	339	279	0	53	7
L Fastighetsverksamhet	283	271	-	9	2
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	44 086	10 774	7 243	11 998	14 071

I *Tabell 7* och *Tabell 8* redovisas motsvarande åländska varuimport från eller via Finland. Som framgår av en jämförelse med statistiken över direktimporten av varor från

¹⁴ Det bör dock här observeras att det generellt sett är svårare att på ett korrekt sätt identifiera en importvaras ursprungsland än dess avsändarland, varför skillnaden mellan Sverige som avsändarland och som ursprungsland sannolikt är större än vad den här statistiken ger vid handen. Detta torde även gälla Finlands roll i den åländska varuimporten över skattegränsen.

utlandet, så var värdet på importen över skattegränsen under 2011 nästan exakt lika stort som värdet på direktimporten, i båda fall strax under 268 miljoner euro. Uppgifterna för 2011 bekräftar därmed en trend som sedan 2001 syns i ÅSUBs uppgifter om skattegränshandelns totalvolym där skattegränsimportens andel av den totala varuimporten till Åland kontinuerligt sjunkit från den första mätningens ca 70 procent till dagens 50 procent.

Om man ser till de två stora länderna i den åländska varuimporten, så har Finland en något högre andel av skattegränsimporten än vad Sverige har av direktimporten. Detta gäller oberoende av om man ser till importen enligt avsändnings- eller ursprungsland (jfr *Tabell 7* och *8*). Intressant är också att notera att förekomsten av svenska produkter är rätt så betydande även i skattegränshandeln. Under 2011 uppgick värdet på den svenska varuexporten till Åland via Finland/Skattegränsen sålunda till i storleksordningen hela 60 miljoner euro (som avsändarland 61,6 miljoner; som ursprungsland 57,6 miljoner). Noteras kan här också att andelen produkter som importeras från övriga Norden, EU och världen är betydligt mindre i skattegränshandeln via Finland än i den direkta varuimporten från utlandet.

Varuimportens spridning med avseende på branscher och näringar är ungefär den samma i handeln över skattegränsen som i den direkta utrikeshandeln, dock så att ”branschen” övriga aktörer nu är ännu större beroende på ett större inslag av finska företag med ansvar för försäljning av finska produkter på den åländska marknaden. En annan skillnad är att den på branscher oredovisade delen av varuimporten nu är ungefär hälften så stor som i den direkta utrikeshandeln. Bara drygt 15 procent av varuimporten över skattegränsen faller sålunda inom några branscher på så få företag att de av sekretessskäl inte kan redovisas.

Tabell 7: Varuimport över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bransch och avsändningsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	267 866	194 018	61 646	7 935	2 218	2 049
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	5 844	2 910	-	2 935	-	-
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	-	-	..
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	-	-	-	-
F Bygghverksamhet	12 729	10 862	1 346	32	489	-
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	89 600	67 806	13 969	4 968	1 456	1 401
H Transport och magasinering	-	-	-	-
I Hotell- och restaurangverksamhet	706	706	-	-	-	-
J Informations- och kommunikationsverksamhet	3 590	2 639	460	-	-	490
K Finans- och försäkringsverksamhet	155	155	-	-	-	-
L Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-	-
M-S Övriga tjänster	-	-	-
XX Övriga aktörer	112 882	67 510	45 100	-	273	-

Även när det gäller skattegränsimporten ser det ut som om Sverige i viss mån fungerar som ett transitland eftersom värdet på importen med Sverige som avsändarland är något större än värdet på motsvarande import med Sverige som ursprungsland. Det stora ”transiteringslandet” är dock – föga överraskande med tanke på att skattegränsen gäller varuflödena mellan Åland och det finska fastlandet – Finland. Som framgår av en närmare granskning av de två tabellerna är sålunda värdet på den varuimport över skattegränsen som har Finland som avsändarland drygt 15 procent större än värdet på den import som har Finland som ursprungsland (jfr dock här not 13).

Tabell 8: Varuimport över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bransch och ursprungsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	267 866	167 900	57 609	8 032	15 127	19 197
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	5 844	2 838	-	2 935	72	-
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	-
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	-	-	-	-
F Byggnadsverksamhet	12 729	7 659	102	-	1 579	3 389
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	89 600	51 621	10 650	5 040	9 258	13 031
H Transport och magasinering	-	-
I Hotell- och restaurangverksamhet	706	706	-	-	-	-
J Informations- och kommunikationsverksamhet	3 590	1 340	964	-	-	1 286
K Finans- och försäkringsverksamhet	155	155	-	-	-	-
L Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-	-
M-S Övriga tjänster	-	..	-
XX Övriga aktörer	112 882	64 039	45 109	58	2 557	1 118

Den totala åländska varuimporten under 2011, både den som registrerats som direkt utrikes import och den som gått över skattegränsen, redovisas i *Tabell 9* och *Tabell 10* nedan. Totalvärdet på importen och dess fördelning på ”inköpsbranscher” sammanfaller i båda tabeller. Det som skiljer dem åt är länderfördelningen med avseende på avsändarland (*Tabell 9*) och ursprungsland (*Tabell 10*).

Tabell 9: Den samlade åländska importen av varor enligt bransch och avsändningsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	535 607	194 018	258 477	35 761	38 078	9 273
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	12 132	2 910	2 037	6 871	236	79
B-C Tillverkning, utvinning av mineral
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	-
F Byggnadsverksamhet	23 386	10 862	9 677	104	2 655	88
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	204 587	67 806	112 506	14 379	7 916	1 979
H Transport och magasinering
I Hotell- och restaurangverksamhet	2 442	706	1 383	15	332	5
J Informations- och kommunikationsverksamhet	4 928	2 639	1 493	4	168	623
K Finans- och försäkringsverksamhet	494	155	330	0	9	0
L Fastighetsverksamhet	283	-	274	-	7	1
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	156 968	67 510	71 602	8 769	5 773	3 314

Tabell 10: Den samlade åländska importen av varor enligt bransch och ursprungsland 2011, 1 000 euro

		Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
	Totalt	535 607	167 900	225 975	39 024	52 328	50 380
A	Jordbruk, skogsbruk och fiske	12 132	2 838	1 998	6 804	410	82
B-C	Tillverkning, utvinning av mineral
D-E	El-, gas-, värme- och vatten, avfallsrening och avfallshantering
F	Byggnadsverksamhet	23 386	7 659	8 222	158	3 816	3 531
G	Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	204 587	51 621	97 658	19 489	14 744	21 075
H	Transport och magasinering
I	Hotell- och restaurangverksamhet	2 442	706	1 331	37	347	21
J	Informations- och kommunikationsverksamhet	4 928	1 340	1 612	1	165	1 809
K	Finans- och försäkringsverksamhet	494	155	279	0	53	7
L	Fastighetsverksamhet	283	-	271	-	9	2
M-S	Övriga tjänster
XX	Övriga aktörer	156 968	64 039	55 883	7 301	14 556	15 189

Den totala importen av varor till Åland under 2011 uppgick, som framgår av de två tabellerna ovan, till mer än 535 miljoner euro. Till skillnad från varuexporten – där Finland och den finska marknaden var dominerande – så är det Sverige och svenska produkter som dominerar den åländska varuimporten. Detta gäller oavsett om man beräknar importvärdet utgående från avsändar- eller ursprungsland. I båda fall dominerar Sverigeimporten stort.

Om man utgår från importen med Sverige som avsändarland står sålunda landet för drygt 258 miljoner euro, alltså ca 48 procent av det totala importerade varuvärdet. Om man utgår från värdet på ”ursprungslandsimporten” så sjunker importen från Sverige till strax under 226 miljoner euro, vilket dock fortfarande utgör hela 40 procent av den totala importen. Finland kommer dock god tvåa i importhänseende med en samlad försäljning till Åland under det aktuella året på ca 194 (avsändarland) respektive ca 168 (ursprungsland) miljoner euro.

Importen från övriga Norden, EU och resten av världen är som synes inte oväsentlig, men dock på en klart lägre nivå än den som kommer från Sverige och Finland.

Den branschmässiga fördelningen i de totala importsiffrorna avspeglar i stort den tidigare redovisningen av importen över skattegränsen respektive direkt från utlandet. Den åländska handeln och ”branschen” övriga aktörer (d.v.s. finska företag som bedriver direktförsäljning till Åland) dominerar i branschhänseende. Byggsektorn sticker också ut som en lite större aktör i den åländska varuimporten.

Varuhandelsnettot i den direkta utrikeshandeln

Nettoresultatet i den direkta utrikeshandeln fördelat på bransch och land/ländergrupper framgår av *Tabell 11* och *Tabell 12*. I den första av de två tabellerna redovisas balansen mellan exporten enligt bestämmelseland och importen med avseende på avsändningsland. I den andra redovisas samma netto, men nu dock där importsidan redovisas enligt ursprungsland.

Tabell 11: Varuhandelsnetto, direkt utrikeshandel enligt bransch samt bestämmelse- och avsändningsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	-195 673	-167 146	-25 658	-21 051	18 183
A Jordbruk, skogsbruk och fiske
B-C Tillverkning, utvinning av mineral
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering
F Byggverksamhet	-9 755	-7 552	28	-2 159	-71
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar
H Transport och magasinering
I Hotell- och restaurangverksamhet
J Informations- och kommunikationsverksamhet
K Finans- och försäkringsverksamhet
L Fastighetsverksamhet	-283	-274	-	-7	-1
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	-42 964	-25 404	-8 761	-5 489	-3 311

Tabell 12: Varuhandelsnetto, direkt utrikeshandel enligt bransch samt bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	-195 673	-138 681	-28 824	-22 392	-5 776
A Jordbruk, skogsbruk och fiske
B-C Tillverkning, utvinning av mineral
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering
F Byggverksamhet	-9 755	-7 342	-58	-2 230	-125
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar
H Transport och magasinering
I Hotell- och restaurangverksamhet
J Informations- och kommunikationsverksamhet
K Finans- och försäkringsverksamhet
L Fastighetsverksamhet	-283	-271	-	-9	-2
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	-42 964	-9 675	-7 235	-11 987	-14 068

Som framgår av de två tabellerna uppvisar det åländska varuutbytet i den direkta utrikeshandeln (där Finland alltså inte finns med) ett betydande underskott på nästan 196 miljoner euro under 2011. Underskottet i varuutbytet med Sverige dominerar i båda tabellerna: minus 167 miljoner i balansen på avsändarland och minus 138 miljoner om

man utgår från Sverige som ursprungsland. Som framgår av tabellerna har Åland ett underskott i sin varuhandelsbalans också med övriga Norden, övriga EU och resten av världen om man utgår från ursprungslandsprincipen (*Tabell 12*). Om man utgår från avsändningslandet, så redovisas dock ett åländskt överskott i handeln med ”övriga världen” (*Tabell 11*).

Varuhandelsnettot i skattegränshandeln

Motsvarande redovisning av varuhandelsnettot över skattegränsen redovisas i *Tabell 13* och *Tabell 14* nedan. Som framgår av dessa två tabellerna hade Åland även här ett underskott i varuhandelsutbytet, dock väsentligt mindre än i den direkta utrikeshandeln. Det som drar ner underskottet en hel del jämfört med underskottet i den direkta utrikesvaruhandeln är att Åland har ett relativt stort överskott i varuhandelsutbytet med Finland över skattegränsen, ca 19 miljoner om man räknar med Finland som avsändningsland och över 45 miljoner euro i överskott med Finland som ursprungsland. Det kvarstående underskottet på ca 50 miljoner euro beror i huvudsak på att Åland – även i skattegränshandeln – har ett betydande underskott i handeln med Sverige (ca 60 miljoner euro). Sammanställningen i de två tabellerna av balansen per bransch ger också vid handen att det åländska varuexportöverskottet i allt väsentligt härrör från industrisektorn.

Tabell 13: Varuhandelsnetto över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bransch samt bestämmelse- och avsändningsland 2011, 1 000 euro

		Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
	Totalt	-50 162	19 133	-61 432	-7 917	1 779	-1 725
A	Jordbruk, skogsbruk och fiske	-	..	-	-
B-C	Tillverkning, utvinning av mineral	41 385	41 456	-229	-	316	-158
D-E	El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	-	-	-	-
F	Byggverksamhet	-11 433	-9 566	-1 346	-32	-489	-
G	Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar
H	Transport och magasinering	-	-	-	-
I	Hotell- och restaurangverksamhet	-	-	-	-
J	Informations- och kommunikationsverksamhet
K	Finans- och försäkringsverksamhet	-	-	-	-
L	Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-	-
M-S	Övriga tjänster	-	-	-
XX	Övriga aktörer	-60 046	-18 653	-45 100	-	3 386	321

Tabell 14: Varuhandelsnetto över skattegränsen mellan Åland och Finland enligt bransch samt bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	-50 162	45 250	-57 394	-8 015	-11 130	-18 873
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	-	-
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	41 385	41 867	-241	-	125	-367
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	-	-	-	-
F Byggsamhet	-11 433	-6 363	-102	-	-1 579	-3 389
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar
H Transport och magasinering	-	-
I Hotell- och restaurangverksamhet	-	-	-	-
J Informations- och kommunikationsverksamhet
K Finans- och försäkringsverksamhet	-	-	-	-
L Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-	-
M-S Övriga tjänster	-	..	-
XX Övriga aktörer	-60 046	-15 182	-45 109	-58	1 101	-798

Ålands varuhandelsbalans 2011

Den varuhandelsstatistik som redovisas i tabellerna ovan kan nu sammanställas i ett samlat varuhandelsnetto, i nationalräkenskapstermer den s.k. *handelsbalansen* (se avsnittet ”Begrepp och definitioner”), för Åland under 2011.

Det samlade nettot i den åländska handeln med varor – som alltså bygger på en sammanställning av handeln över skattegränsen såväl som den direkta utrikeshandeln med varor – framgår av *Tabell 15* och *Tabell 16* nedan. De två tabellerna visar varuhandelsnettots fördelning på bransch och land/ländergrupper samt med hänsyn till avsändar- och ursprungsland.

Tabell 15: Den samlade åländska varuhandelsbalansen enligt bransch samt bestämmelse och avsändningsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	-245 835	19 133	-228 577	-33 576	-19 272	16 458
A Jordbruk, skogsbruk och fiske
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	45 041	41 456	-2 447	-3 309	-3 264	12 606
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	-
F Byggsamhet	-21 188	-9 566	-8 898	-4	-2 648	-71
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar
H Transport och magasinering
I Hotell- och restaurangverksamhet
J Informations- och kommunikationsverksamhet
K Finans- och försäkringsverksamhet
L Fastighetsverksamhet	..	-	..	-
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	-103 010	-18 653	-70 503	-8 761	-2 103	-2 990

Tabell 16: Den samlade åländska varuhandelsbalansen enligt bransch samt bestämmelse och ursprungsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	-245 835	45 250	-196 075	-36 839	-33 522	-24 649
A Jordbruk, skogsbruk och fiske
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	45 041	41 867	-2 834	-2 951	1 032	7 927
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering
F Byggnadsverksamhet	-21 188	-6 363	-7 444	-58	-3 809	-3 515
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar
H Transport och magasinering
I Hotell- och restaurangverksamhet
J Informations- och kommunikationsverksamhet
K Finans- och försäkringsverksamhet
L Fastighetsverksamhet	..	-	..	-
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	-103 010	-15 182	-54 784	-7 292	-10 886	-14 866

Som tydligt framgår av de två tabellerna har Åland ett betydande underskott i sin varuhandelsbalans med omvärlden. Åland köpte under 2011 varor för privat konsumtion samt insatsvaror för näringslivet till ett sammanlagt värde som översteg den åländska varuexporten samma år med nästan 246 miljoner euro. Situationen ser dock väldigt olika ut för Ålands två överlägset största handelspartners, alltså Sverige och Finland. I varuutbytet med Finland (som i sin helhet härrör från skattegränshandeln) hade Åland sålunda under 2011 ett överskott på ca 19 respektive ca 45 miljoner – beroende på om man utgår från Finland som avsändar- eller ursprungsland. I varubalansen med Sverige och övriga världen är situationen den motsatta. Här köper Åland betydligt mer varor än vad man tillverkar och säljer. Detta gäller särskilt Sverige där det samlade åländska underskottet (som härrör från såväl den direkta utrikeshandeln som skattegränshandeln) är mycket stort – upp emot 230 miljoner euro om man utgår från Sverige som avsändarland, och en bit under 200 miljoner euro om man utgår från Sverige som ursprungsland.

En nära liggande – och helt korrekt – tolkning av det stora underskottet i varuhandelsbalansen, är att den åländska ekonomin inte i första hand bygger på industriell varuproduktion utan snarare på produktion och export av tjänster. Det här är också något som bekräftas i följande avsnitt där motsvarande uppgifter över tjänstehandeln redovisas.

5. Tjänstehandeln 2011

Exporten av tjänster

Den i *Tabell 17* nedan redovisade åländska exporten av tjänster under 2011 bygger uteslutande på den för denna rapport särskilt gjorda företags- och myndighetsenkäten. I siffrorna ingår som tidigare nämnts inte turisternas landkonsumtion samt konsumtion och tax-free inköp ombord på de Ålandsregistrerade färjorna.

Tabell 17: Tjänstexport enligt bransch och bestämmelse land 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	301 855	170 142	86 859	7 865	25 491	11 498
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	-	-	-	-	-	-
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	2 804	26	1 388	1 269	121	-
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avfallsrening och avfallshantering	-	-	-	-	-	-
F Byggverksamhet	-	-	-	-
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	-	..	-
H Transport och magasinering	260 189	146 548	76 005	5 127	22 807	9 702
I Hotell- och restaurangverksamhet	-	-	-	-	-	-
J Informations- och kommunikationsverksamhet
K Finans- och försäkringsverksamhet	-	-	-
L Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-	-
M-S Övriga tjänster	-
XX Övriga aktörer	192	192	-	-	-	-

Den i tabellen redovisade samlade tjänsteexporten från Åland fördelad på bransch och land/ländergrupper uppgick till nästan 302 miljoner euro, varav drygt 260 miljoner – motsvarande 86 procent av den i tabellen redovisade tjänsteexporten – genererades inom transportsektorn, en bransch som domineras av sjöfarten.

Försäljningsvolymen inom sjötransportbranschen kan här tyckas stor med tanke på att konsumtionen och inköpen ombord på färjorna och kryssningsfartygen ligger utanför den i tabellen presenterade statistiken. Den huvudsakliga orsaken till de trots detta höga exportsiffrorna är att intäkterna från fraktsjöfarten (inkl. färjornas ro-ro godstrafik samt all försäljning av färdbiljetter, kryssningspaket och hytter) ingår i underlagsmaterialet.

Den övriga tjänsteexporten uppgående till ca 42 miljoner euro finns i huvudsak inom branscher där aktörerna är så pass få att den av sekretesskäl inte kan redovisas på branschnivå. Detta gäller t ex den rätt omfattande tjänsteexporten inom delar av bank- och försäkringssektorn samt IT-branschen.

På samma sätt som inom varuhandeln är det den finska marknaden, med Sverige på andra plats, som dominerar den åländska tjänsteexporten. Försäljningen av tjänster till Finland uppgick sålunda till drygt 170 miljoner euro, alltså mer än hälften av den i *Tabell 17* redovisade åländska tjänsteexporten under det aktuella året.¹⁵

Tjänsteexporten utanför de två huvudmarknaderna uppgick till närmare 45 miljoner euro, varav huvuddelen gick till EU-länderna utanför Norden.

Importen av tjänster

Till skillnad från den tidigare redovisningen av varuimporten så redovisas tjänsteimporten enbart enligt ursprungsland. Detta gäller även i internationella statistiksammanhang eftersom tjänsterna som regel produceras på en enda plats för att därifrån säljas/levereras till beställaren. Det är alltså svårt att, på samma sätt som inom den konventionella varuproduktionen, skilja på avsändar- och ursprungsland.

På samma sätt som beträffande tjänsteexporten, bygger redovisningen av importen på den för denna rapport särskilt framtagna företags- och myndighetsenkäten. Det här innebär att den åländska ”privatimporten” av turisttjänster genom konsumtion och inköp i samband med vistelse utanför Åland inte ingår i de nedan redovisade importsiffrorna.

Tabell 18: Tjänsteimport enligt bransch och ursprungsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	83 368	35 992	33 924	5 047	7 093	1 312
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	-	-	-	-
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	4 732	497	2 094	1 689	56	395
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	-
F Byggnadsverksamhet	1 639	664	487	328	160	-
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	-
H Transport och magasinering	22 509	10 927	11 204	94	204	81
I Hotell- och restaurangverksamhet	-	-	-	-
J Informations- och kommunikationsverksamhet
K Finans- och försäkringsverksamhet
L Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-	-
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	4 523	4 419	-	104	-	-

Den i *Tabell 18* ovan redovisade statistiken ger vid handen att värdet på den åländska tjänsteimporten under 2011 uppgick till drygt 83 miljoner euro. Till skillnad från situationen inom varuhandeln fördelade sig importen relativt lika mellan Ålands två viktigaste uppköpsmarknader, alltså Sverige och Finland. Tjänsteimporten från Finland

¹⁵ Det bör dock noteras att den i *Tabell 17* saknade ombordförsäljningen skulle generera en betydligt jämnare fördelning mellan den finska och svenska delen av tjänsteexporten. Det är de åländska fraktrederiernas fokusering på den finländska exportindustrins transportbehov som ligger bakom den starka finländska marknadsdominansen i tabellens siffror.

var dock något större, ca 36 miljoner euro mot ca 34 miljoner från Sverige. Importen av tjänster från övriga delar av Norden, Europa och världen var begränsad.

Ser man till tjänsteimportens fördelning på mottagande branscher, så dominerar transportsektorn (inkl. sjöfart) inköpen (*Tabell 18*). Det bör dock observeras att tjänsteimport för nästan 50 miljoner euro, alltså 60 procent av den totala importen, på grund av ÅSUBs sekretessregler inte kan redovisas på branschnivå (jfr not 12).

Ålands tjänstebalans 2011

I *Tabell 19* nedan är den åländska tjänstebalansen sammanställd utgående från den i *tabellerna 17* och *18* redovisade tjänstehandeln. Som framgår av redovisningen uppgår det på basen av den gjorda företags- och myndighetsenkätens svar sammanställda tjänstehandelsnettot till dryga 218 miljoner euro. Nettot domineras helt av sjötransporterna, föga överraskande med tanke på branschens stora tyngd i den åländska exportekonomin. Förutom IT-branschen ("informations- och kommunikationsverksamhet"), så är transportsektorn med sjöfart den enda åländska näringsgrenen med ett överskott i sin tjänstebalans.

Tabell 19: Ålands tjänstebalans enligt bransch samt bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	218 487	134 150	52 935	2 818	18 398	10 186
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	-	-	-	-
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	-1 928	-471	-706	-420	65	-395
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avfallsrening och avfallshantering	-
F Byggverksamhet	-
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	-
H Transport och magasinering	237 680	135 621	64 802	5 032	22 604	9 621
I Hotell- och restaurangverksamhet	-	-	-	-
J Informations- och kommunikationsverksamhet
K Finans- och försäkringsverksamhet
L Fastighetsverksamhet	-	-	-	-	-	-
M-S Övriga tjänster
XX Övriga aktörer	-4 331	-4 227	-	-104	-	-

Ser man till tjänstenettots landsfördelning så är överskottet störst i förhållande till den finska marknaden. Över 134 av det totala i tabellen ovan redovisade tjänsteöverskottet på dryga 218 miljoner euro härrör från den finska marknaden. Med ett överskott på strax under 53 miljoner på den svenska marknaden gav Sverigehandeln med tjänster det näst största överskottet – som synes dock betydligt mindre än nettot i den åländska tjänstehandeln med Finland. Åland hade även ett positivt resultat i tjänsteutbytet med samtliga övriga i tabellen redovisade marknader, och särskilt då övriga EU.

Som konstaterats ovan, ingår inte ombordförsäljningen på färjorna och försäljningen i land till turisterna i det ovan redovisade tjänstenettet. Om man utgår från tidigare refererade ÅSUB-studier samt den senaste tillgängliga statistiken rörande den åländska sjöfartens ombordförsäljning (2010)¹⁶, stiger det positiva nettot i den åländska tjänstehandeln med i storleksordningen 220 (ombordförsäljning) plus 75 (turisternas landkonsumtion) miljoner euro – sammantaget alltså med hela 295 miljoner euro.

Från de 220 miljonerna i ombordförsäljning måste dock ålänningarnas egen årliga ombordkonsumtion på i storleksordningen 7 miljoner euro dras, och på samma sätt bör turisternas landkonsumtion balanseras mot ålänningarnas inköp och konsumtion utanför Åland på i storleksordningen 28 miljoner euro (2006).

Om hänsyn tas till ovanstående kalkyler och underlagsmaterial, skulle Ålands faktiska netto i tjänstehandeln med omvärlden stiga med ca 260 miljoner euro och hamna på i storleksordningen minst ca 475 miljoner euro, ett belopp som mer än väl uppväger det ovan redovisade underskottet i den åländska varuhandelsbalansen.

¹⁶ Se redovisningen i avsnittet ”Turismen som exportnäring” och där redovisade källor.

6. Den samlade bilden: Ålands netto i handeln med omvärlden 2011

I *Tabell 20* är de i kapitel 4 och 5 redovisade varuhandels- och tjänstehandelsbalanserna under 2011 sammanställda till ett samlat handelsnetto för Åland under det aktuella året. Det bör observeras att handelsnettot inte sammanfaller med Ålands externa bytes- och betalningsbalanser (jfr avsnittet ”Begrepp och definitioner”), vilka innehåller flera andra konton som faller utanför denna på handeln fokuserade statistikredovisning – varav också en del av dessa i dagsläget inte heller är möjliga att ta fram för Åland.

Tabell 20: Det samlade åländska handelsnettot enligt bransch samt bestämmelse- och ursprungsland 2011, 1 000 euro

	Totalt	Finland	Sverige	Övriga Norden	Övriga EU	Övriga världen
Totalt	-27 348	179 400	-143 140	-34 021	-15 124	-14 463
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	-3 902	5 143	-1 805	-6 798	-410	-33
B-C Tillverkning, utvinning av mineral	43 113	41 396	-3 541	-3 372	1 097	7 532
D-E El-, gas-, värme- och vatten, avloppsrening och avfallshantering	-13 600	-1 695	-11 620	-44	-235	-7
F Byggverksamhet	-22 823	-7 023	-7 931	-386	-3 969	-3 515
G Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	-106 989	39 058	-94 191	-19 450	-14 597	-17 810
H Transport och magasinering	237 528	132 943	63 395	4 851	20 572	15 767
I Hotell- och restaurangverksamhet	-2 428	-709	-1 330	-37	-346	-6
J Informations- och kommunikationsverksamhet	17 410	12 323	2 844	1 434	949	-140
K Finans- och försäkringsverksamhet	-2 882	-145	-2 512	-2	-89	-134
L Fastighetsverksamhet	-283	-	-271	-	-9	-2
M-S Övriga tjänster	-66 469	-23 107	-31 919	-2 854	-7 339	-1 250
XX Övriga aktörer	-107 342	-19 409	-54 784	-7 397	-10 886	-14 866

Som framgår av tabellen ovan ger en sammanställning av de data över Ålands externa varu- och tjänstehandel som denna undersökning bygger på, ett underskott under 2011 på drygt 27 miljoner euro. På ”plussidan” av denna balans hittar vi framför allt ett betydande överskott i såväl varu- som tjänstehandeln med Finland, men även ett överskott i tjänstehandeln med Sverige och resten av världen. Det samlade åländska överskottet i varu- och tjänstehandeln med Finland var sålunda 179 miljoner euro. Överskottet i den åländska tjänstehandeln uppgick till dryga 218 miljoner euro. På ”minussidan” i dataunderlaget hittar vi framför allt ett mycket stort underskott i varuhandeln med Sverige, men i varierande grad även med övriga delar av världen. Det samlade underskottet i den åländska varuhandelsbalansen uppgick sålunda till upp drygt 245 miljoner euro, alltså ca 27 miljoner mer än överskottet i den externa tjänstehandeln.

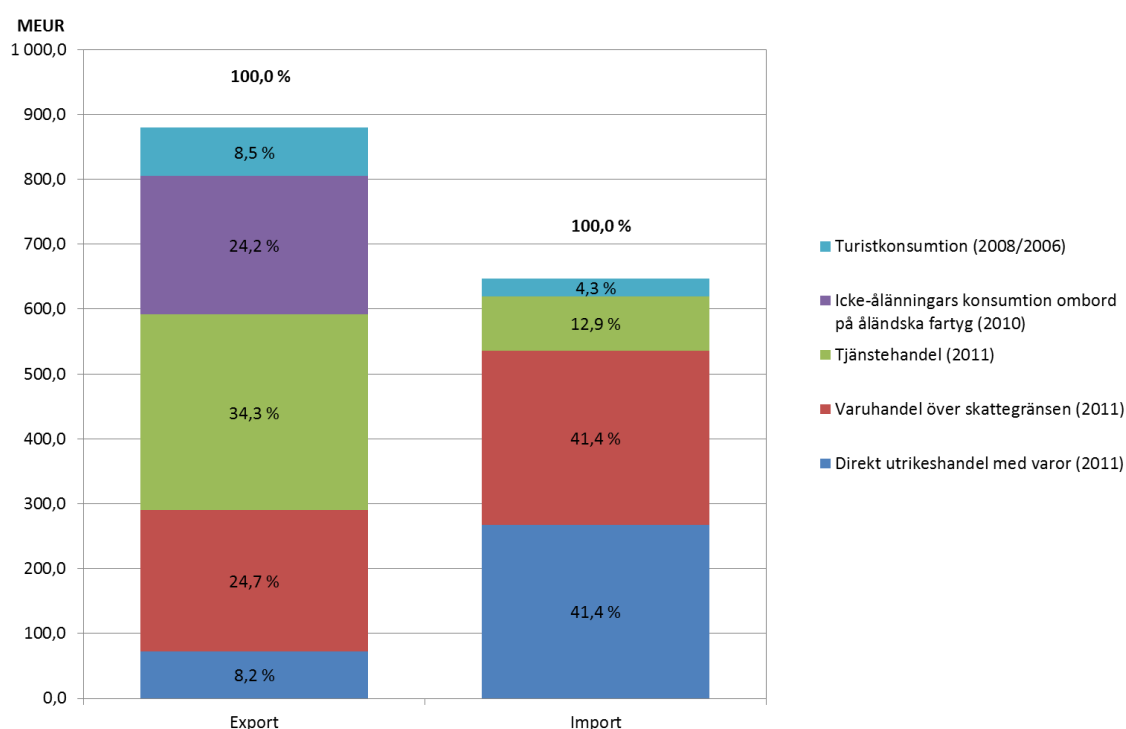
Som också framgår av *Tabell 17* är de viktigaste ”överskottsbranscherna” – förutom sjöfarten – tillverkningsindustrin (inkl. livsmedel) samt informations- och kommunikationsbranschen (IT-sektorn).

Som synes uppvisar den på turisternas konsumtion i så hög grad beroende hotell- och restaurangbranschen ett underskott i sin omvärldsbalans i tabellen. Orsaken till detta måhända något oväntade resultat är att turisternas landkonsumtion på i storleksordningen 75 miljoner euro saknas i underlaget för denna rapport. Tas detta med i beräkningen vänds ”omvärldsunderskottet” i hotell- och restaurangbranschen till ett överskott samtidigt som underskottet inom handeln väsentligt reduceras.

De övriga saknade delarna i det dataunderlag som krävs för att kunna presentera ett *fullständigt handelsnetto för Åland* är turisternas och ålänningarnas ombordkonsumtion på färjorna, liksom även de sistnämndas konsumtion utanför Åland. Om hänsyn tas till de i föregående kapitel (och i kapitel 3) redovisade uppgifterna om denna konsumtion förbättras nettot i Ålands kombinerade varu- och tjänstebalans med i storleksordningen ca 260 miljoner euro. Underskottet i *Tabell 17* på ca 27 miljoner euro förbyts efter en sådan komplettering av det statistiska underlaget till ett *överskott i storleksordningen ca 230 miljoner euro*.

En övergripande bild av omfattningen och huvudstrukturen i Ålands handel med omvärlden redovisas avslutningsvis i diagramform i *Figur 1* nedan.

Figur 1: Den åländska handeln med omvärlden. Omfattning och struktur

Bilaga: Företags- och myndighetsenkätens frågeformulär

Undersökning om Ålands externa handel med varor och tjänster år 2011

Vänligen fyll i blanketten tydligt (svaren läses maskinellt)! Tack!

Posta, faxa eller svara direkt via blanketten på vår hemsida (se följebrevet)!
Ålands statistik- och utredningsbyrå, PB 1187, AX-22111 Mariehamn; fax 018-19495

Uppgifter om företaget

Företagets namn: _____

FO-nummer: _____

Uppgiftslämnare: _____

Titel: _____

Telefonnummer: _____

E-post adress: _____

Varuhandel över skattegränsen (mellan Åland och Finland (fastlandet))

Uppskatta uppgifter om export av varor från Åland till/via Finland (fastlandet)

A. Vårt företag hade år 2011 ingen export av varor över skattegränsen (till eller via Finland (fastlandet)). Markera med kryss!
Om Ert företag inte hade någon export av varor över skattegränsen år 2011 kan du fortsätta till fråga B (på nästa sida).

A1. Varuvärde totalt (cirka): euro

A2. Momsvärde totalt (cirka): euro

A3. Varuvärdet fördelat på varuslag:

1. Levande djur; animaliska produkter	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
2. Vegetabiliska produkter	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
3. Animaliska och vegetabiliska fetter och oljor m.m.	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
4. Beredda livsmedel; drycker, sprit och ättika; tobak m.m.	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
5. Mineraliska produkter	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
6. Produkter av kemiska och närstående industrier	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
7. Plaster och plastvaror; gummi och gummivaror	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
8. Oberedda hudar och skinn, läder, pälskinn m.m.	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
9. Trä och varor av trä; träkol, kork, varor av halm m.m.	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
10. Massa av ved, papper och papp m.m.	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
11. Textilvaror	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
12. Skodon, huvudbonader, paraplyer, kappar m.m.	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
13. Varor av sten, gips, cement etc.; glas och glasvaror	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
14. Pärlor, ädelstenar, ädla metaller, smycken och mynt	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
15. Oädla metaller och varor av oädel metall	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
16. Maskiner, apparater samt mekaniska redskap m.m.	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
17. Fordon, flyg, fartyg och viss transportutrustning	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
18. Optiska instrument och apparater m.m.	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
19. Vapen och ammunition m.m.	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
20. Diverse varor	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
21. Konstverk, föremål för samlingar samt antikviteter	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro
Totalt (samma som A1)	<input style="width: 100px;" type="text"/>	euro

A4. Varuvärdet fördelat på bestämmelseland (destination) ¹⁾:

1. Finland (<i>fastlandet</i>)		euro
2. Sverige (<i>via Finland</i>)		euro
3. Övriga Norden (<i>via Finland</i>)		euro
4. Övriga EU (<i>via Finland</i>)		euro
5. Övriga Världen (<i>via Finland</i>)		euro
Totalt (samma som A1)	0	euro

Förklaring:

1) Med **bestämmelseland** vid export avses det land som vid tidpunkten för exporten är det sista land man har kännedom om, dit varan är avsedd att exporteras från Åland, antingen direkt eller via Finland (fastlandet), och eventuellt via andra länder.

Uppskatta uppgifter om import av varor till Åland från/via Finland (fastlandet)

B. Vårt företag hade år 2011 ingen import av varor över skattegränsen (från eller via Finland (fastlandet)). Markera med kryss!
Om ert företag inte hade någon import av varor över skattegränsen år 2011 kan du fortsätta till fråga C (på nästa sida).

B1. Varuvärde totalt (cirka): euro

B2. Momsvärde totalt (cirka): euro

B3. Varuvärdet fördelat på varuslag:

1. Levande djur; animaliska produkter		euro
2. Vegetabiliska produkter		euro
3. Animaliska och vegetabiliska fetter och oljor m.m.		euro
4. Beredda livsmedel; drycker, sprit och ättika; tobak m.m.		euro
5. Mineraliska produkter		euro
6. Produkter av kemiska och närstående industrier		euro
7. Plaster och plastvaror; gummi och gummivaror		euro
8. Oberedda hudar och skinn, läder, pälskinn m.m.		euro
9. Trä och varor av trä; träkol, kork, varor av halm m.m.		euro
10. Massa av ved, papper och papp m.m.		euro
11. Textilvaror		euro
12. Skodon, huvudbonader, paraplyer, kappar m.m.		euro
13. Varor av sten, gips, cement etc.; glas och glasvaror		euro
14. Pärlor, ädelstenar, ädla metaller, smycken och mynt		euro
15. Oädla metaller och varor av oädel metall		euro
16. Maskiner, apparater samt mekaniska redskap m.m.		euro
17. Fordon, flyg, fartyg och viss transportutrustning		euro
18. Optiska instrument och apparater m.m.		euro
19. Vapen och ammunition m.m.		euro
20. Diverse varor		euro
21. Konstverk, föremål för samlingar samt antikviteter		euro
Totalt (samma som B1)	0	euro

B4. Varuvärdet fördelat på avsändningsland ²:

1. Finland (<i>fastlandet</i>)		euro
2. Sverige (<i>via Finland</i>)		euro
3. Övriga Norden (<i>via Finland</i>)		euro
4. Övriga EU (<i>via Finland</i>)		euro
5. Övriga Världen (<i>via Finland</i>)		euro
Totalt (samma som B1)	0	euro

 B5. Varuvärdet fördelat på ursprungsland ³:

1. Finland (<i>fastlandet</i>)		euro
2. Sverige (<i>via Finland</i>)		euro
3. Övriga Norden (<i>via Finland</i>)		euro
4. Övriga EU (<i>via Finland</i>)		euro
5. Övriga Världen (<i>via Finland</i>)		euro
Totalt (samma som B1)	0	euro

Förklaring:

- 2) Med **avsändningsland** vid import avses det land varan skickats ifrån (antingen från Finland (fastlandet) eller via Finland (fastlandet)).
- 3) Med **ursprungsland** vid import avses ett land där en vara tillverkats eller där den senaste ekonomiskt sett viktigaste delen av tillverkningen har skett. Att packa en vara anses inte som tillverkning.

Tjänstehandel till och från Åland

Uppskatta uppgifter om export av tjänster från Åland (till Finland (fastlandet) eller utlandet)

 C. Vårt företag hade år 2011 ingen export av tjänster (från Åland). Markera med kryss!

 Om ert företag inte hade någon export av tjänster från Åland år 2011 kan du fortsätta till fråga D (på nästa sida).

 C1. Tjänstevärde totalt (cirka): euro

 C2. Momsvärde totalt (cirka): euro

C3. Tjänstevärdet fördelat på varuslag:

1. Tillverkningstjänster på objekt som ägs av andra		euro
2. Underhåll och reparationstjänster etc.		euro
3. Transport och frakt		euro
4. Resor		euro
5. Byggnadstjänster		euro
6. Försäkrings- och pensionstjänster		euro
7. Finansiella tjänster		euro
8. Royalties och licenser		euro
9. Telekommunikation, dator- och informationstjänster		euro
10. Övriga affärstjänster		euro
11. Personliga tjänster, kultur och rekreation		euro
12. Offentliga tjänster, ej hänförliga till någon annan kategori		euro
Totalt (samma som C1)	0	euro

C4. Tjänstevärdet fördelat på destinationsland:

1. Finland (<i>fastlandet</i>)		euro
2. Sverige		euro
3. Övriga Norden		euro
4. Övriga EU		euro
5. Övriga Världen		euro
Totalt (samma som C1)	0	euro

Uppskatta uppgifter om import av tjänster till Åland (från Finland (fastlandet) eller utlandet)

D. Vårt företag hade år 2011 ingen import av tjänster (till Åland). Markera med kryss!

Om Ert företag inte hade någon import av tjänster från Åland år 2011 är du nu färdig med enkäten! Tack för din tid!

D1. Tjänstevärde totalt (cirka): euro

D2. Momsvärde totalt (cirka): euro

D3. Tjänstevärdet fördelat på varuslag:

1. Tillverkningstjänster på objekt som ägs av andra		euro
2. Underhåll och reparationstjänster etc.		euro
3. Transport och frakt		euro
4. Resor		euro
5. Byggnadstjänster		euro
6. Försäkrings- och pensionstjänster		euro
7. Finansiella tjänster		euro
8. Royalties och licenser		euro
9. Telekommunikation, dator- och informationstjänster		euro
10. Övriga affärstjänster		euro
11. Personliga tjänster, kultur och rekreation		euro
12. Offentliga tjänster, ej hänförliga till någon annan kategori		euro
Totalt (samma som D1)	0	euro

D4. Tjänstevärdet fördelat på ursprungsland:

1. Finland (<i>fastlandet</i>)		euro
2. Sverige		euro
3. Övriga Norden		euro
4. Övriga EU		euro
5. Övriga Världen		euro
Totalt (samma som D1)	0	euro

Stort tack för Er medverkan!

0608326522

Sida 4 / 4

Skriv ut

Töm formulär

Skicka

De senaste statistikrapporterna från ÅSUB

2010:1	Turiststatistik 2009
2010:2	Kommunala befolkningsscenarier
2010:3	Befolkningen 2009
2010:4	Kommunernas och kommunalförbundens ekonomi och verksamhet 2009
2011:1	Turiststatistik 2010
2011:2	Löner inom den privata sektorn 2010
2011:3	Avfallsstatistik 2010
2011:4	Löner för offentligt anställda på Åland 2009–2010
2011:5	Befolkningen 2010
2011:6	Kommunernas och kommunalförbundens ekonomi och verksamhet 2010
2011:7	Lagtings- och kommunalvalet 2011
2012:1	Turiststatistik 2011
2012:2	Valdeltagandet 2011

ÅLANDS STATISTIK OCH UTREDNINGSGSBYRÅ

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en fristående enhet vars huvuduppgift är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva kvalificerad utrednings- och forskningsverksamhet.

ÅSUB producerar fortlöpande aktuell statistik inom en rad olika samhällsområden. Tyngdpunkten i analysverksamheten utgörs av utredningar inom det ekonomiska-politiska området. Statistiska sammanställningar publiceras regelbundet i serierna ÅSUB Statistik och ÅSUB Statistikmeddelande, medan serien ÅSUB Rapport innehåller utredningar, analyser och annan information om Ålands ekonomi och samhälle.

Mer information om verksamheten och publikationer finns på ÅSUB:s hemsida www.asub.ax

ÅLANDS STATISTIK- OCH
UTREDNINGSGSBYRÅ

Tfn +358 (0)18 25490
Fax +358 (0)18 19495
info@asub.ax
www.asub.ax

Ålandsvägen 26
PB 1187
AX-22 111 MARIEHAMN